

Welke wetenschapsscepsis moeten we bestrijden: die van links of die van rechts?

Posted on 6 september 2025 by Harrie Verbon

Het is waarschijnlijk geen toeval dat wetenschappers zich zorgen beginnen te maken om de reputatie van hun vak. Als zelfs de president van de VS in staat is een Ivy-League instelling als Harvard langzaam maar zeker te vermorzelen, waar blijft dan nog de eerbied voor de topwetenschap? Populisten in andere landen zullen zich daardoor gesterkt voelen de wetenschap in een kwaad daglicht te stellen. Dit kunnen we rechtse wetenschapsscepsis noemen. Er is echter ook linkse wetenschapsscepsis en die is zeker zo anti-wetenschappelijk als de rechtse wetenschapsscepsis.

Recent kwam de website scienceguide.nl met [het bericht](#) dat de populistische partijen in Nederland steeds vaker en steeds meer de wetenschapsscepsis voeden. Dit bericht was gebaseerd op een grootschalig onderzoek van Roderik Rekker van de Radboud Universiteit. Hij laat zien hoe het vertrouwen in de wetenschap in Nederland gedurende vijftien jaar steeds sterker politiek gekleurd raakte.

Klimaatscepsis door besmetting

Het mechanisme dat Rekker beschrijft, werkt als volgt. Kiezers die op een populistische partij stemmen, zullen dat in eerste instantie niet doen omdat zij de wetenschap wantrouwen. Later zullen zij echter anti-wetenschappelijke opvattingen van de partij steeds meer gaan overnemen.

Rekker wijst erop dat de PVV aanvankelijk vooral gedreven werd door een anti-EU en anti-immigratiesentiment. De laatste jaren heeft de PVV echter ook klimaatscepsis in het programma opgenomen. Rekker toont aan dat de PVV-kiezers als gevolg daarvan klimaatscepsis na verloop van tijd ook zijn gaan aanhangen. Zijn stelling is dus dat de afname van het vertrouwen in de wetenschap via populistische partijen op kiezers van populistische partijen wordt overgedragen. Het lijkt erop alsof de PVV-kiezers besmet raken met de negatieve opvattingen van de PVV over bijvoorbeeld de klimaatwetenschap.

Wat vindt de PVV van klimaatverandering?

Zonder te proberen mijn bijdrage te leveren aan wetenschapsscepsis, heb ik toch een paar vragen over dit onderzoek. De eerste vraag is hoe kiezers weten wat hun partij vindt, bijvoorbeeld over de wetenschap? Zouden PVV-kiezers het verkiezingsprogramma van de PVV lezen? Ging de gemiddelde PVV-kiezer er eens rustig voor zitten om de 46 bladzijden van het PVV-verkiezingsprogramma van 2023 door te nemen? Ik heb daar zo mijn twijfels over.

Maar stel dat de PVV-kiezers het PVV-programma wel lezen. Zullen zij daarna de menselijke invloed op het klimaat ontkennen? Lees maar eens wat de PVV hierover zegt:

'Nederland is een slim land: we hebben de beste wateringenieurs ter wereld. Jaren geleden al zei onze Deltacommissaris dat we in de veiligste delta ter wereld wonen, dat we goed beschermd zijn en dat er geen reden is voor paniek. Het klimaat verandert altijd, al eeuwenlang. Bij veranderende omstandigheden passen we ons aan. (...) Maar we stoppen met de hysterische reductie van CO2, waarmee we als klein landje ten onrechte denken het klimaat te kunnen "redden". Wat Nederland hiermee aan CO2 bespaart, wordt door China volledig tenietgedaan in minder dan één dag. (...) Ons land wordt volgepropt met afzichtelijke windturbines, terwijl omwonenden daar letterlijk ziek van worden. Ze willen ons aan de warmtepomp en

de elektrische auto, terwijl ons elektriciteitsnet – ooit één van de betrouwbaarste ter wereld – het nú al niet meer aankan.' (Uit: het [PVV-verkiezingsprogramma, 2023](#), blz. 22.)

Het is misschien niet wat de klimaatexperts willen horen. Er klinkt zeker enige klimaatscepsis in door, maar ook enig gezond pragmatisme. Ja, het klimaat verandert, maar als de nood aan de man komt, passen we ons aan. En waarom moeten wij nu onze dijken verhogen als dat misschien nooit nodig is? En ja, die andere landen, die onze klimaatspanningen binnen een dag teniet doen. Waarom zetten wij overal windturbines neer, terwijl Frankrijk gewoon kerncentrales gebruikt om elektriciteit op te wekken?

Marion Koopmans: 'Bestrijd wantrouwen in de wetenschap'

Enter Marion Koopmans. Zij is een internationaal bekende viroloog die onderzoek heeft verricht naar de overdracht van virussen van dieren op mensen en tussen mensen onderling. [Scienceguide.nl](#) meldde dat Koopmans zich zorgen maakt over de wereldwijde groei van de beweging die scepsis over wetenschappelijke resultaten verspreidt. Deze beweging tast volgens haar de fundamenten van wetenschappelijk gezag aan.

Daarmee kan de volksgezondheid ondermijnd raken omdat mensen niet meer geloven dat vaccinaties besmettingen voorkomen. Net als Rekker ziet Koopmans hoe de scepsis over de wetenschap toeneemt. Zij zoekt de oorzaak niet in de groeiende invloed van populistische partijen, maar in de 'echokamers' van sociale media waarin vooringenomen standpunten continu worden herhaald. Koopmans doet diverse aanbevelingen om het vertrouwen in de wetenschap te herstellen. Zo vindt zij dat wetenschappers moeten blijven investeren in publieksvoorlichting.

Koopmans werd zelf onderwerp van discussie

Marion Koopmans werd, zoals bekend, een nationale bekendheid tijdens de covid-pandemie die in Nederland in 2020 uitbrak. Maar zij werd ook omstreden. Een reden daarvoor was dat het erop leek – let wel: leek – dat zij bij haar onderzoek naar de oorzaak van de pandemie China uit de wind probeerde te houden. Er deden – en doen – namelijk twee theorieën de ronde over de afkomst van het coronavirus. Eén

theorie claimt dat het coronavirus van een dier op mensen is overgesprongen op een Chinese markt in Wuhan.

De andere theorie beweert echter dat het virus uit een laboratorium in Wuhan is ontsnapt. In dat lab waren onderzoekers bezig virussen te manipuleren, aldus deze theorie. Deze theorie zet daarmee China in een verdachtenbankje. Of China was bezig virussen te ontwikkelen waarmee het land de wereld in zijn greep zou kunnen houden, of – iets minder belastend – China was erg onzorgvuldig bij onderzoek naar virussen.

Hoe dan ook, de labtheorie was niet acceptabel voor China. Toen kwam er in 2021 een onderzoek naar de oorzaak van de pandemie. Dat onderzoek was in handen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Marion Koopmans was één van de betrokken onderzoekers. Hierbij moet men bedenken dat de WHO steeds meer onder de invloed van China was gekomen, zoals blijkt uit [dit verhaal](#) van de Duitse publieke omroep. De WHO had er dus belang bij de labtheorie uit te schakelen als mogelijke verklaring voor de pandemie. En inderdaad, uit het onderzoek kwam dat er geen enkel bewijs was voor de labtheorie.

Hield Koopmans China de hand boven het hoofd?

Koopmans heeft dit, als deelnemend onderzoeker ook diverse malen gezegd (zie [hier](#) en [hier](#)). Dit heeft haar volgens sommigen verdacht gemaakt: ze zou als onderzoeker van het WHO-team China de hand boven het hoofd hebben gehouden. Die verdenking is recent weer actueel geworden door de onthulling van de Duitse inlichtingendienst dat hij al vanaf het begin van de pandemie sterke aanwijzingen had voor de geldigheid van de labtheorie. Volgens [EWmagazine](#) was hierop de reactie van Marion Koopmans dat zij voor wetenschappelijk bewijs niet afgaat op krantenberichten.

De wetenschappelijke status van Koopmans is onbetwist. Ik vraag me wel af of het verstandig is om te waarschuwen tegen een beweging die scepsis over de wetenschap verspreidt als je zelf onderwerp bent geweest van een strijd om de waarheid. Een strijd waarbij ze zelf partij gekozen lijkt te hebben tegen een theorie die niet in het belang was van haar opdrachtgever, namelijk de WHO. Weliswaar probeerde ze steeds haar eigen positie te nuanceren ('als er beter bewijs voor de labtheorie komt, dan...'), maar dat heeft, voor zover ik kan zien, de twijfel niet weggenomen. Vooral niet omdat het dictatoriaal geregeerde China het niet zal

toelaten dat er beter bewijs komt.

Dat leidt dan direct tot een andere vraag. Waarom komen er alleen waarschuwingen tegen rechtse populistische anti-wetenschappelijke groepen? Er zijn op de universitaire campussen ook groepen actief die hun al dan niet politiek-correcte mening aan bestuurders proberen op te leggen. Voor het gemak noem ik ze linkse anti-wetenschappelijke groepen. Zelf heb ik daar eens mee te maken gehad toen ik in de universiteitskrant verkondigde dat we op de campus niet aan *Me too*-acties moesten gaan beginnen. Het resultaat was dat 41 collega's mij [via het bestuur](#) van de universiteit de mond wilden snoeren.

Wil de Nederlandse Steven Pinker opstaan!

Dan zijn er recent natuurlijk ook nog de acties van studenten en academici die van de universiteitsbesturen eisen dat zij [de banden met Israëlische universiteiten verbreken](#). Die acties vormen geen incident, maar hebben zich als een epidemie over [alle campussen](#) in het land verspreid. Ik schreef hierover:

'Maar, en dat is misschien het meest angstwekkende, onder onze academische elite is er ook steun voor Hamas. Het vraagt van de academische bestuurders heel wat wilskracht en doorzettingskracht om de academische Hamas-supporters niet de sleutel van de academie te overhandigen. Die eisen ze namelijk min of meer op.'
(Bron: [harrieverbon.nl](#))

Er zijn dus twee mogelijkheden. Optie 1 is dat politici als Geert Wilders de macht over de universiteiten overnemen, zoals Donald Trump dat in de VS aan het doen is. Optie 2 is dat Hamas-aanhangers het voor het zeggen krijgen op de campus. Dat laatste is eigenlijk al een beetje het geval. Zouden Roderik Rekker en Marion Koopmans daar ook niet een wetenschappelijke beschouwing aan kunnen wijden?

En: zou de Nederlandse [Steven Pinker](#) niet kunnen opstaan om te waarschuwen tegen beide uitersten in plaats van tegen één daarvan?

Harrie Verbon is emeritus-hoogleraar openbare financiën aan de Universiteit van Tilburg. Dit stuk verscheen deze week op zijn [blog](#).

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze

donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!